

Judasdosen

Av Emil Finnerud, Andre Ørvik, Martin Gedde Dahl

Publisert i NATT&DAG, Mai, 2014



Journalister:

Emil Finnerud
Eilert Sundts gate 24
0259 Oslo
Telefon: 936 07 672

Andre Ørvik
Folke Bernadottes vei 7B
0862 Oslo
Telefon: 471 54 433

Martin Gedde Dahl
John Brandts vei 31
0860 Oslo
Telefon: 403 18 123

Redaksjon:

NATT&DAG
Strandgaten 19
0157 Oslo
Telefon: 22 41 94 41

Innledning

Reportasjen tar utgangspunkt i å undersøke en utbredt voldelig myte blant brukere i de tunge og åpne rusmiljøene i Norges største byer.

Myten bærer navnet ”Judasdosen” og er en drapsmetode i rusmiljøet som går ut på med hensikt å gi noen en overdose heroin. Dermed kamoufleres drapet som et ordinært overdoseuhell.

Begrepet spiller på historien om disippelen Judas som sviker Jesus Kristus ved å kysse ham, og dermed forårsaker hans død. «Judasdose» og «judaskyss» blir i miljøene brukt om hverandre.

Handlingen utføres enten ved å lure offeret til å ta en dødelig dose, eller true vedkommende til å sette den på seg selv med trusler om vold.

Metoden er enkel: En bruker setter opptil flere skudd heroin hver dag. Bytt ut innholdet i et av disse med en noe høyere konsentrasjon eller annen blanding og vedkommende vil ikke våkne fra rusen. Dødsfallet vil se ut som et hvilket som helst overdosedødsfall, og dermed neppe bli etterforsket før det forsvinner inn i statistikken.

Motivet er, ifølge ryktene, som oftest at noen skylder penger eller på andre måter har lagt seg ut med mennesker høyere opp i rusøkonomien. Til de som visste om vedkommendes problem, vil drapet sende ønsket signal. For alle andre: Nok en overdose.

Omfanget er ukjent, men både rusmiljøet, rusarbeidere og politiet forholder seg til fenomenet som reelt. Likevel finnes det svært få kjente saker.

Problemstilling

Norge har en av verdens laveste drapsrater, men ligger helt i verdenstoppen i antall overdosedødsfall. De aller fleste av sistnevnte registreres raskt som uhell eller selvmord. Finnes det virkelig en mørk underskog av drap som foregår rett foran øynene på oss og aldri oppdages?

Eksisterer ”Judasdose” kun som myte eller har det rot virkeligheten? Med tanke på Norges unormalt høye overdoserate, 260 menneskeliv i 2013, følte problemstilling både relevant og presserende.

Politiet sparer penger ved å droppe obduksjon

Om man skal etterforske en overdose som potensielt drap, må liket obduseres. Det gir ikke nødvendigvis svar – obduksjon kan avgjøre om dosen var dødelig, ikke hvem som satt den og hvorfor – men kan gi holdepunkter: Mistenkelig høye doser, unaturlige sprøytstikk, spesielle blandinger, eller annet som tyder på at det ikke er snakk om et uhell. Obduksjon vil i mange tilfeller være eneste mulighet til å oppdage noe mistenkelig med dødsfallet.

Tidligere var det Justisdepartementet som betalte alle rettslige obduksjoner i Norge. Det enkelte politidistrikt kunne dermed fritt rekvirere likundersøkelser uavhengig av økonomiske betraktninger. I 1991 endret man finansieringen, slik at det enkelte distrikt selv måtte betale obduksjonene. Årsaken var rent administrativ og økonomisk – ikke politifaglig, og resultatet var en drastisk reduksjon. Fra et landsgjennomsnitt på nærmere 3000 rettslige obduksjoner i året, til dagens nivå på nærmere 1500.

Rettsmedisinske undersøkelser utføres hovedsakelig i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø. Dermed gjør transportutgifter at en obduksjon får svært ulike kostnader avhengig av hvor liket befinner seg.

Aller høyest er prisen i Agderfylkene. En enkelt obduksjon kan her koste opp til 60 000 kroner, mens den i Oslo ligger på omtrent 15 000. I Oslo gjøres 662 obduksjoner per 100 000 innbyggere. I Agder er tallet 8. Det er færrest i landet. Kriminalsjef i Agder, Arne Pedersen, bekrefter sammenhengen mellom pris og obduksjonsfrekvens.

Vanskelig å overbevise retten

Judasdrap er vanskelig å få gjennom i rettssystemet.

I sakene prøvd for domstolen har det vært svært vanskelig å overbevise retten.

Det er her naturlig å gjøre en distinksjon. Det finnes flere drapssaker hvor dødsårsaken er en overdose, men denne er brukt mer som et ordinært drapsvåpen – uten at det er gjort forsøk på å skjule drapet som et overdoseuhell. Et eksempel er det såkalte kamikazedrapet, der en mann ble tatt med ned i en kjeller og holdt nede mens en av drapsmennene satte 2 gram heroin i armen hans (en dose så stor at ingen ville overlevd).

Her ble det i tillegg brukt annet utstyr som «gladpack» rundt hodet og stump vold. Selv om slike drap i blant omtales som judasdrap, vil vi her holde oss til tilfeller hvor metoden blir brukt til å kamuflere et forsettlig eller overlagt drap som et uhell. Her er retten avhengig av tilståelse eller vitner.

I 2006 ble en mann av Høyesterett dømt til forvaring på 21 år med minstetid på ti år for å ha drept en bekjent. I tiltalen står det at drapet er utført ved å «sette en overdose heroin intravenøst på vedkommende eller forledet ham til å sette en slik dose på seg selv hvoretter han døde av heroinforgiftning». Konsentrasjonen heroin og morfin var langt over det man finner ved overdoseuhell. Avdøde skal kort etter injeksjonen ha oppdaget at dosen var altfor høy og i desperasjon angrepet drapsmannen, som ifølge vitner skal ha overmannet avdøde og sagt «Du har tabba deg ut». Retten fant grunn til å tro dette refererte til at avdøde tidligere hadde tystet på domfelte.

I den andre kjente judasdose-saken ble en 39-åring fra rusmiljøet i Langesund dømt for drap etter å ha lurt en person til å ta en overdose heroin. De to hadde en konflikt, men ruset seg sammen som venner da drapet skjedde. Aktor anså det som skjerpene at den drepte ikke kunne verge seg, fordi han ikke visste at sprøyten inneholdt en dødelig dose. Ryktene om drapet hadde florert i rusmiljøet, og tiltalen baserte seg på at domfelte innrømmet drapet overfor flere vitner.

I begge dommene har politiet hatt noe konkret å basere seg på. I den ene saken fantes det vitner til drapet, i den andre avslørte drapsmannen seg selv. Det er sjelden tilfellet.

Etterlatte

Saken avsluttes med et intervju av et ektepar som mistenker at deres sønn ble offer for en judasdose. Intervjuet fokuserer på deres opplevelse av missnøye med politiets håndtering av saken. Vi brukte til opplysning mye tid på å finne etterlatte som ville stå frem. Etter nøye overveielse kom ekteparet frem til at de vil stille med både navn og bilde. Særlig mor fant det viktig, i og med at hun som lokalpolitiker og ordfører kandidat for SV i Bergen, kunne bidra med å gi de etterlatte et ressurssterkt ansikt.

Metode og research

Arbeidet var i stor grad oppsøkende. Kildene våre var brukere, politi, rettsmedisinere, journalister/forfattere, forskere, kriminelle, etterlatte og ansatte i støtteforeninger for brukere. I tillegg til konvensjonelle søkeverktøy, gikk vi igjennom store mengder dommer i Lovdata, rusforskningsrapporter og obduksjonsrapporter.

Saken ble i ettertid delt og kommentert i stort antall på sosiale medier. I tillegg ble den omfavnet av alt fra Kripos, politi, profilerte advokater, politikere, journalister, til brukere og rusorganisasjoner.

Det som også gjør reportasjen unik rent journalistisk, er fenomenets ikke-eksisterende plass i norsk pressehistorie. Vi fant totalt tre saker i Atekst fra og med år 2002. Fenomenets mangelfulle presseomtale står med andre ord ikke proporsjonalt i stil med utbredelsen i Norge. Det er i våre øyne et neglisjert fenomen. De få sakene vi fant, refererte til selve begrepet og dels beskrev det, men ingen gikk grundigere til verks for å finne sannhetsgestalten og sammenhengene i myten de refererte til.

Vi tørr avslutningsvis å påstå at vi er de første journalistene i Norge til å avdekke alle sidene ved fenomenet ”Judasdose”.